

"מעלת דברי תורה בשולחן שבת"**חלק א: הבסיס****זהר:**

תרומה תקד : שלחן שלא נאמרו עליו דברי תורה, עליו כתוב, כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום, ואסור לברך על שלחן הזה, מהו הטעם, משום שיש שלחן ויש שלחן, שלחן שהוא ערוך לפני הקב"ה למעלה, (שהוא המלכות), והוא עומד תמיד שיסודר בו דברי תורה ושתכלול בו אותיות של דברי תורה, והוא לוקט אותן אל הקב"ה, וכולל כולם בתוכו ונשלם בהם, ושמח, ויש לו שמחה, ועל שלחן זה כתוב זה השלחן אשר לפני ה', לפני ה' (כתוב, שהיא המלכות), ולא מלפני ה', (שהוא למעלה מז"א שהוא בינה).

אשרי הוא מי שאלו השנים נמצאים על שלחנו, (דברי תורה, וחלק לעניים משלחן ההוא, כשמעלים שלחן ההוא מלפני האדם, שני מלאכים קדושים מזדמנים שם, אחד מימין ואחד משמאל, אחד אומר זהו שלחן של המלך הקדוש, שפלוגי ערך אותו לפניו, ערוך יהיה שלחן הזה בברכות עליונות, ושמך וגדלות עליון ישרה עליו הקב"ה. (ומלאך) אחד אומר, זה הוא שלחן של המלך הקדוש שפלוגי ערך לפניו, זה הוא שלחן שעליונים ותחתונים מברכים אותו, ערוך יהיה שלחן הזה לפני עתיק יומין, בעולם הזה ובעולם הבא.

רבי אבא כשהיו מסלקים לפניו השלחן, היה מכסה אתו, והיה אומר סלקו את השלחן בצניעות שלא יהיה בבושה לפני שלוחי המלך, שלחנו של אדם מזכה אותו לעולם הבא, ומזכהו במזון לעולם הזה, ומזכהו להיות נודע לטוב לפני עתיק יומין, ומזכהו להוסיף כח וגדלות במקום שצריך, אשרי הוא חלקו של אדם ההוא בעולם הזה ובעולם הבא.

אבות:

פ"ג מ"ג רבי שמעון אומר, שלשה שאכלו על שולחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו מזבחי מתים וכו', אבל שלשה שאכלו על שולחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו משלחנו של מקום ברוך הוא, שנאמר, וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'.

חלק ג: מאמרים / שיחות**מאמר א:****דברי תורה בסעודת שבת**

ראוי לכל בעל נפש להיות שלחנו מלא דשן הנפש בשבת בדברי תורה איש איש כפי שעורו, והוא אחד מעשרה תקוני השלחן אשר בארו ברעיא מהימנא פי עקב, שצריכים להיות בשלחן בשבת. ובגין כך צריך תלמיד חכם לזמנא עמיה למאן דמשתדל בפתגמי אורייתא וכו', לזה רמז: "וקראת לשבת", לשון קריאה ולמוד, שתעסוק בקריאת התורה בשעת העונג שהיא סעודת שבת, שיאמר דברי תודה על השלחן, שהרי, לקדוש ה' מכובד" (ישעיה נ"ח, י"ג) שצויתי ללבוש בגדי שבת וזהו "מכובד" דקרי למאניה מכבודתיה. כמו שאתה מלביש את גופך כסות נקיה כך אתה "וכבדתו" - תכבדהו אתה בקריאה על השלחן להלביש לנשמה מחלצות... לכן אמר אח"כ: "אז תתענג על ה'" (שם י"ד). צריך אדם לחדש איזה דבר בתורה (בשבת) ורמז בתיבה ש'בית': ש'בת ב'תורה ת'חדש. (ק"ו)

מאמר ב:

דברי תורה בסעודה

"כל שולחן שלא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים", מאמר חז"ל זה, הביאו ה"מגן אברהם" בסימן ק"ע ס"ק א'. אולם, השל"ה הקדוש העיר, שעל האדם ללמוד ממש, ולא יקיים את דברי התורה עם ברכת המזון. זה לשון הרב בעל "סדר היום" (סדר סעודת שחרית בשבת): ויארץ על שולחנו מעט משום כבוד שבת, וידבר דברי תורה על שולחנו יותר ממה שדרכו בחול... ואם אין אחר שיכול לדבר עמו, יאמר איזה דין או איזה ענין של תורה לאשתו או לבני ביתו.

מאמר ג:

שלשה שאפלו על שלחן אחד ענין נוטף הראוי לציון הוא: "שלשה שאכלו", ומה עם "שניים שאכלו", האם אין חייבים בדברי תורה או אפילו אחד שאוכל. החסיד רבי יוסף יעב"ץ ז"ל בפירושו על מסכת אבות כתב בשם הר"י שושן ז"ל: "פליאה נשגבה ממני דעת, טעם שלשה ולא אמר שנים? ואולי כי הבי' יתעסקו בדברים ויהיו נדונים כשוגגים, אבל כשהם שלשה, היה לו להשלישי להזהירם".

הסבר נוסף כתב ר' יוסף יעב"ץ: "ונראה לי, כי כל שיגדל הקיבוץ יתחייבו יותר להזכיר שמו והשוכחים בעת ההיא מחללים... כי בהתקבץ שלשה אל חטא תגדל אשמתם כעבות העגלה, ולכן אמר שלשה שאכלו נענשים כאילו עברו על דת, ומזה הטעם נתחייבו שלשה בברכת זימון שיקדש האחד את השם ברבים"

ה"מדרש שמואל" מביא את דברי הרשב"ם הכותב "נקט שלשה לפי שסתם שלחן איכא שלשה לזימון"

מפשטות דברי הרשב"ם נראה שחיוב הלימוד על שלחן האוכל אינו אמור דוקא על "שלשה שאכלו", ומנין השלשה אינו אלא לפי שהוא המנין המחייב בזימו.

ה"תפארת ישראל" בפירושו על המשנה (אות כב) כותב: מיהו נקט שלשה שאכלו, דבאחד או שניים שאכלו ולא למדו אח"כ, י"ל שמא אין להם פנאי, אבל שלשה מסתמא יש להם פנאי, דאם לא כן לא הסיבו יחד, שהיה כל אחד חושש שמא יקדים לגמור סעודתו קודם לחברו ויהיה צריך להמתין עליו לברכת המזון.

בפירוש "ראשון לציון" (הנדפס בדפוס וילנא על הדף) על משנתנו כתב: "עוד יתכן לומר דנקט שלשה דאי אפשר דלית בהו חד דגמור - כן שמעתי משם חכם אחד".

מדברי כולם נראה שחובת הלימוד בשלחן הסעודה הוא לכל אחד, אלא שהגדרת התנא "כאילו אכלו מזבחי מתים" היא רק בשלשה שאכלו, שכבר חלה עליהם חובת זימון.

אמנם ב"מגן אברחם" (או"ח סימן קע סק"א) כתב: "כל שלחן שלא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים". מדבריו משמע שהוא מפרש שהמנין שלשה שנאמר במשנה אינו דוקא שלשה. גם ה"משנה ברורה" (שם סק"א) כתב כן: "ומצוה על כל אדם ללמוד תורה על שלחנו, שכל שלחן שלא אמרו עליו ד"ת כאילו אכלו מזבחי מתים".

האחרונים מביאים גם את דברי הש"ה, שיש ללמוד ממש, ואין לסמוך בכך על ברכת המזון. רואים מכך את החשיבות שייחסו חז"ל לשלחן האוכל, שיהיה לו מעמד רוחני.

לעומת זאת, בהעדר עליו דברי תורה, כשהאכילה הינה לשם סיפוק תאוה גשמית גרידא, הוא נוהג כמנהג עובדי אלילים שהיו מרבים באכילה כתקרובת לאליליהם - "כאילו אכלו מזבחי מתים". יתכן שזה גם העוון של "בן סורה ומורה", שכל חטאו הוא אכילת בשר ושתיית יין, ואולם בהיות אכילתו אכילה גשמית גרידא - אכילה לשם מילוי התאוה, מעידה עליו התורה שילד שבגיל כה צעיר מתרגל לכך, לבסוף מתדרדר הוא מבחינה נפשית ורוחנית, עד שהתורה הענישתו בעונש "סקילה" כדי - ש"ימות זכאי ואל ימות חייב".

מאמר ד:

- דברי תורה ודיבורים בסעודה

"רבי שמעון אומר: שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו מזבחי מתים, שנאמר (ישעיה כח, ח): כִּי כָּל שְׁלֵחָנוֹת מְלֵאוּ קִיא צֶאֱה בְּלִי מְקוֹם. אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו משלחנו של מקום ברוך הוא, שנאמר (יחזקאל מא, כב): וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלֵחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' (אבות ג, ג). ועיקר החיוב לומר דברי תורה הוא כאשר אוכלים שלושה יחד, שאז סעודתם חשובה, וכנגד חשיבותה הגשמית, צריך לתת חשיבות לצד הרוחני על ידי דברי תורה. שאם לא כן, הרי הסעודה כגוף מת שנשמתו ניטלה ממנו, וממילא המאכלים שהוגשו בה כזבחי מתים. אבל כשאומרים בסעודה דברי תורה, הנשמה נעשית קשורה בגוף ומשפיעה עליו חיים וברכה.

מעלת דברי תורה בשולחן שבת

וכשאין שם שלושה שאוכלים יחד, אינם חייבים לומר דברי תורה, שברכת המזון מספיקה להם (מגן אבות לרשב"ץ). ויש אומרים שמוטב שגם יחיד שאוכל יעסוק מעט בתורה (מ"ב קע, א).
גם אמירת 'שיר המעלות' או פסוקים אחרים, יכולה להיחשב כדברי תורה (מ"ב קע, א). ויותר טוב לומר דברי תורה שיש בהם ערך ותוספת הבנה, כדי שעל ידם הסעודה כולה תתרומם.

אמרו חכמים (תענית ה, ב): אין משיחים בשעת הסעודה, שמא יקדים קנה לוושט ויחנק (שו"ע קע, א). שהואיל והוא מדבר, הקנה (צינור הנשימה) פתוח והאוכל עלול להיכנס לתוכו. וכיום רבים מקילים בזה. ויש שביארו, שהאיסור היה כאשר אכלו בהסבה, היינו בחצי שכיבה, אבל כאשר אוכלים בישיבה אין בזה סכנה (פרישה, ברכ"י). ויש סוברים שגם כיום צריך להחמיר בזה (פמ"ג א"א א, וע' ערוה"ש ב). ומכל מקום, גם מי שמיקל, יקפיד על הנימוס, שדיבורו יהיה בצורה נאה, שלא יראו הסועדים את האוכל שבתוך פיו, וקל וחומר שלא ינתזו מפיו שיירי מאכלים תוך כדי דיבור.

מאמר ה:**עולם הבא**

כל בחור יראה לדבר בביתו בעת שולחן שבת קודש בדבריתורה, ואלה הגרים במרחקים, יכתבו לבית הוריהם מכתב בדברי-תורה. עלידיזה אפשר לקנות עולם הבא. אין לכם השגה בתועלת הדבר - כשתזכו ותהיו אבות לבנים תבינו חשיבות ונחיצות עניין זה. וכבר קיבלתי מכתבים מהורים רבים המציינים לשבח את הנאתם וקורת-רוחם ממה שבנם מדבר בתורה בשולחן שבת קודש.

פתח פיך ויאירו דבריך

כל בחור בעת סעדו על שולחן אביו בסעודת שבת לא ימנע פיו מלשוחח בדברי תורה, ואל ימתין שאביו יבקשהו לומר משהו, אלא מעצמו יציע דבריו לפניו, ואין נפק"מ בזה אם האב הוא תלמיד-חכם ומבין דבריו אם לאו, כי בכל אופן הרי זה עושה רושם על האב שבנו שקוע בלימוד. ואף אלה הגרים במרחק מבית הוריהם, ישתדלו לשוחח עם הוריהם בדבריתורה בעת היפגשם מפעם לפעם, ושכרם הרבה מאוד בין בזה ובין בבא. גם כאשר ישנו זמן פנוי בליל שבת מעת סיום הסעודה ועד עריכת ה"שולחן", לא יבטלו הזמן לריק, אלא ישוחחו בדבריתורה איש עם רעהו

קידוש שם שמים:

מזה שנים רבות מעורר אני אתכם שתשוחחו בלימוד בבית הוריתכם, בין הבחורים הגרים כאן ובין אלה הגרים מחוץ לעיר. ואין נפקא-מינה אם האב הוא תלמיד-חכם ומבין החידוש או לא - זהו קידוש שם-שמים עצום ועושה רושם כביר בליימחה. פעמים רבות מגיעות אלי בשורות טובות מאלה הבחורים המתפלפלים בביתם, ואומר אני לכם כי אינכם יודעים להעריך את חשיבות העניין!

מאמר ו:**לערוך שולחן שבת באופן שישאיר רושם בבני הבית****לעשות את השבת לדורותם**

נראה בדרך רמז, שצריך לשמור את השבת באופן שנשאר לדורות, והיינו כנהוג לערוך שלחן שבת עם זמירות ודברי תורה, שזה עושה רושם אדיר על הבנים והבנות, ונשאר הרושם גם לדורות הבאים, אבל יש כאלו שהשלחן שלהם ריק, אין בו לא תורה ולא זמירות, רק משוחחים זה עם, וכך לא נשארת רישומה של השבת בבנים לאחר כך, ומהם שבעו"ה לאט לאט פורקים עול לגמרי ואין להם משיכה כלל לבית האבות, וזה נרמז ג"כ באומרו קודש היא "לכם", "שהלכם", דהיינו סעודת השבת, ג"כ תהא קודש.

מאמר ז:

אבות רבים מתלבטים בשאלה: אילו דברי תורה לומר, בישיבה מסובים עם צאצאיהם, ליד שולחן שבת ויום טובי בעת ועידן "שולחן" השבתות ומועדי ישראל, הזדמנות נפלאה היא, בה יוכל ראש המשפחה להשפיע השפעה חינוכית מיוחדת ל בני ביתו המסובים סביב לו. דמותו החינוכית של האב תתעלה ותתרומם, כאשר ידע כיצד לנהל את שולחן השבת והחג, לשלב במהלך הסעודה - דברי תורה, ורעיונות מפרשת השבוע, ומעניינא דיומא. בלכתו בדרך הזה, יצא לראש המשפחה רווח גדול. כי כאשר ישמיע אורחות חיים והנהגות היום יומית של בן או בת ישראל, אפשר לעורר כמעט על כל הנושאים, מבלי שמישהו ירגיש עצמו נפגע, כיון שהדברים נאמרים בתור "דברי תורה" או "רעיון" בענין או על פרשת השבוע, לכל בני המשפחה, מבלי לציין כי ה יזג הדברים מכוונים לעבר כתובת מפורשת. וכדאי מאוד ש"דברי תורה" אלו יהיו שזורים בסיפורים ועובדות של גדולי הדור וצדיקי עולם, שיש בהם "תוכן" רב ועשיר, המתאימים ושויים לכל נפש, כדי שיתישבו בליבם ויחרתו בנפשם, של כל בני משפחתו - הגדולים, לרבות הפעוטים, היושבים סביבות השולחן. ישתדל האב לשתף את כולם בזמירות השבת ונעימות החג, כי ה' הטובה עליהם. טוב יעשה האב, אשר יבקש מבני הבית, להיות פעילים בהכנה הרוחנית ל"שולחן". לאלו המסוגלים, יציע להעלות רעיון קצר - דבר תורה. הפעוטות יספרו על הפרשה והחג, כפי גילם וכשרם. למבוגרים יותר, אפשר להעלות על ה"שולחן" נושא הלכתי, שאלה מחודדת, אשר כל אחד יחווה את דעתו ויגיד סברתו. הויכוח והריתחא דאורייתא בנידון, יכולה לתרום הרבה להרמת האוירה התורנית בבית, כשתהיה בגבול ובמידה.

מאמר ז:**שבת קודש יום קדוש הוא**

ברם, אברך חסידי צריך להיות פרוש ומובדל בשבת קודש מכל הידיעות והחדשות. יום קדוש הוא מבוא ועד צאתו. סעודות שבת צריכות להתנהל בקדושה, לא לעסוק בשולחן השבת בחדשות

מעלת דברי תורה בשולחן שבת

מהעיתונים, כמו שאאמו"ר זי"ע היה אומר: "פיש מיט צייטונג"... שבת קודש וחדשות לא יכולות להיות משולבות יחד, האם אין כבר מה לדבר ליד שולחן השבת - רק בדברים אלה? היכן הם דברי תורה, זמירות שירות ותשבחות לא-ל חי בשבת קודש. לדאבונו, העולם מלא קרירות, ואפילו אצל אנשים הנקראים שומרי תורה ומצוות, אבל דרך החסידות היא בדיוק להיפך - להיות מלא חמימות, מלא רגש והתלהבות, לשורר זמר לכבוד שבת בהתלהבות ובהתרוממות הנפש, ובכח זה נמתקין הדינים ברחמים וחסדים, כמו שפירשו בספה"ק "וברננה נעלה" - ע"י שמרננים ומזמרים לאיל חי,

מתעלים ונמתקין הדינים, ומובא בספה"ק "ראשית חכמה" (שער האהבה פ"ל), שבכח שירות ותשבחות יוכל להתדבק באהבת השי"ת. סיפר לי מאן-דהוא את העובדא דלהלן ששמעה מבעל העובדא גופו - יהודי שומר תורה ומצוות - ששלח את בנו ללמוד באחת הישיבות. לאחר תקופה כשחדר הביתה לשבת והסבו יחד בשולחן השבת, ראה האב שבנו כלל לא משתתף בזמירות שבת. על שאלתו מדוע אינך מזמר זמירות שבת, ענה: אבא, הנח לי עם דברי הבל אלה! והאב תינה את צערו בפני בן שיחו: לזאת לא ציפיתי כששלחתי את בני ללמוד בישיבה זו! שבני יבוא ויאמר על זמירות שבת - שטויות והבלים רחיל!?! ברם דא עקא, שכשהורים צריכים לבחור לילדיהם מקום להתחנך בו אינם מבינים שהיצה"ר נמצא על כל צעד ושעל, וכל הרחוב מלא בתעותי והבלי היצה"ר. וכאמור, שההתנהגות בסעודת שבת צריכה להיות בכבוד ראש ובקדושה. הגם שמתגוררים בארץ ישראל ובימות הקיץ שורר אקלים חם, ברם, הם מלהזכיר את הנהגות האנשים שאינם הולכים בדרך החסידות, ולסעודת שבת מסירים את הכובע והמלבוש העליון, וכך הם אוכלים ושרים זמירות שבת. נשגב זאת מבינתי, האם לזאת יקרא "שולחן שבת קודש"? בשבת קודש צריך להיות בקדושה ובטהרה.

מאמר ח:**קדושת השולחן**

"ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ". בשבת ניתנה תורה. "ועתה" היא תורה, עדה"כ "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת". ועת"ה נוטי' ויאש ע"ל ה'מזבח תי'וקד, הרומז על השולחן - שולחן שבת קודש, שי'מוע ת'שמעו ב'קולי נוטי' שב"ת, דע"י שולחן שב"ק אפשר להתכוון לקבלת התורה בקדרותא דצפרא ע"י טבילה במקוה שאז אפשר לפעול להקמת שכינתא מעפרא. וזהו אם שמוע תשמעו בקולי, "אם" (בציר"ה) הוא השכינה הקדושה המבקשת: תשמעו בקולי, ושמרתם את בריתי, לחכות ולצפות לקבלת התורה בגעגועים והשתוקקות למעמד הר סיני, ברית"י גימ' ל"א המת"ים יהלל"ו י"ה וכן גימ' ל"א יכל"ו להתמהמ"ה, היינו לגשת למעמד קבלת התורה בזריזות ותמימות, לא ח"ו בבחינת מת.

מאמר ט:

להטיף דברי מוסר וסיפורי אבותינו הקדושים בשולחן שבת וי"ט לילדים וצאצאים

לכן יקיריי וחביביי תתאמצו לקבוע זמנים לעתים קרובות ללמוד ולעיין בספרי מוסר הן זכרים הן נקבות ולהטיף מוסר על ילדיכם וצאצאיכם תמיד, ובפרט בשבתות ויו"ט על השלחן בעת האכילה, ולספר להם הסיפורים מאבותינו וגדולינו, מאגדות התלמוד ומדרשים שמושכים את הלב, ולהשריש בלבם מדות טובות וישרות ואהבת תורה ויראת שמים ודרך ארץ. (הנהגות רבי שמואל תפילינסקי)

מאמר י:

כיצד צריך להראות שולחן שבת

אווירה שבתית בסגנון אישי

הרב יצחק הלוי שליט"א - רב המועצה המקומית קרני שומרון

אדם אחד הסב עם משפחתו לסדר ליל פסח, אך לא ידע כיצד מנהלים את הסדר. ביקש האישה מרעייתו, ש"תעיף מבט" אצל השכן מבעד לחור המפתח, ותשוב לעדכן. אין לך אישה כשרה בנשים, אלא אישה שהיא עושה רצון בעלה (תנא דבי אליהו רבה ט'), וכך עשתה, אותה האישה. אולם, "שחור בעיניים!" מה היא רואה? הבעל מנהל מרוץ אחר אשתו סביב שולחן הסדר, בידו מחבט, והוא חובט בה, כשהוא מלווה את חבטותיו בקריאות: זה יהיה לך ליל הסדר! אשתו של "ידידנו" נתייראה. מה תספר לבעלה? שבה האישה הביתה ומילאה פיה מים. היא לא סיפרה לבעלה כלום, ממה שראו עיניה בבית השכן. הבעל לחץ ולחץ: נו, מה ראית? אך האישה בשלה, שומרת היא על "דממת אלחוט". האישה איבד את סבלנותו, נטל מחבט בידו והחל חובט באשתו וקורא בקול גדול: זה יהיה לך ליל הסדר! הגיבה האישה בכאב: זה בדיוק מה שראיתי אצל השכן! אני רואה, שאתה יודע "לערוך" סדר. אם-כן, מדוע שלחת אותי לבדוק אצל השכן...

מסיפור זה אנו למדים, שישנם תחומים שאי אפשר לחקות בהם את האחרים. לכל שולחן שבת צביון משלו. הדבר תלוי בהרכב המסובים לשולחן: מבוגרים, מבוגרים וילדים, בנים, בנות.

ממעשהו של פנחס ניתן ללמוד, כי ישנם דברים שאין שואלים... ודי לחכימא. כך גם בשולחן השבת, אין מרשם אחיד. ישנה אווירה אחידה - זה כן! אווירת קדושת השבת, התרוממות רוח ורוגע. אווירה של "מזרח תיכון חדש", מילוי מצברים רוחניים ואמירת דברי תורה וחינוכי הלכה. ובקיצור, אווירה של התעלות רוחנית!

עם זאת, ישנם עניינים הלכתיים שיש לתת עליהם את הדעת: קידוש הוא מצוות עשה מן התורה, ומחויבים בו הגברים והנשים כאחד, לכן יש להתכוון בעת הקידוש בליל שבת לצאת ידי חובה בקיום מצוות עשה מהתורה. בנוסף - בקידוש מזכירים את יציאת מצרים, וגם זו מצוות עשה מהתורה.

את שולחן השבת יש לערוך בערב שבת מבעוד יום, כשעליו מונחת מפה, ועליה יין לקידוש וחלות מכוסות במפית. אולם את שאר המאכלים, כולל סלטים וכדומה, יש לערוך על שולחן במקום אחר ולהביאם אל השולחן רק לאחר הקידוש, כדי שהסעודה תבוא לכבוד השבת (מקורה של הלכה זו - פסחים ק: תוד"ה "שאיין", וכך פסקו שו"ע הרב רע"א י"ז, ערוה"ש רע"א כ"ב, מעשה רב לגר"א ס"ק קי"ח).

בסעודת שבת בה משתתפים ילדים רכים, יש צורך לצמצם בהפסקות בין המנות ולקצר בשירה

ובדברי תורה. לעומת זאת, כשישנם ילדים גדולים יותר, חשוב מאד לתת להם ביטוי באמירת דברי תורה, בהעברת חוויות רוחניות מבית הספר ובניהול השירה. בנוסף - חשוב מאד להתחשב ברעיה, באם, העייפה מכל ימות השבוע ומן ההכנות לשבת, ולקבוע את קצב הסעודה לפי כושר הספיגה שלה, וכך נהיה מובטחים (שבת קי"ט) - כי מלאך טוב יאחל לנו כן גם לשבת הבאה, והמלאך האחר יענה בעל כורחו: אמן!

הרב אהרון טרופ שליט"א - ראש ישיבת 'בני צבי'

רב ספרא מחרוך רישא" (שבת קי"ט), או בלשונו: עשה "על האש" (מנגל) לכבוד שבת. רב ספרא הפסיק מלימודו ועשה זאת בעצמו, לא על ידי שליח, גם לא על ידי אשתו או בנו, למרות שהיה יכול בזמן זה ללמוד תורה. מדוע? הגמרא מסבירה את התנהגותו זו בכך ש"מצווה בו יותר מבשלו" (קידושין מ"א). נמצאנו למדים שההכנה לשבת חשובה, ולא רק התוצאה. שהרי אם רק התוצאה, שיהיה מה לאכול בשבת, חשובה, אין צורך לבטל לשם כך תורה. מגמרא זו אנו לומדים את חשיבות ההתכוננות לקבלת קדושת שבת, שמאפשרת לנו לזכות בשפע ובאור שהשבת יכולה להעניק, ולא רק ההכנה לשבת עצמה חשובה אלא גם ההכנה לסעודת שבת. **אסור לתת לסעודת השבת להיות סתמית, זורמת, אלא יש להכין אותה כדי שתהיה מרוממת ובעלת משמעות. לשם כך צריך קודם כל את ההכנה הנפשית, את ההתבוננות בכך שמדובר בזמן איכות, שכל המשפחה מתכנסת יחדיו, בזמן הקדוש ביותר של השבוע. עצם התבונה הזו לכשעצמה כבר תשרה על הסעודה אווירה מרוממת.**

כדי להעצים את ההתכוננות הנפשית ראוי לבצע פעולות מעשיות - השתתפות פעילה גם של האב והילדים בהכנת האוכל בערב שבת (כמו רב ספרא), הכנת דברי תורה של כל המשפחה מבעוד יום, כדי שיאמרו בזמן הסעודה. יש לדאוג שדברי התורה ייאמרו בצורה מעניינת ולא ארוכה מדי. הקטנים יספרו מה למדו בגן או בכיתה או שיכינו הצגה על דבר הקשור לפרשת השבוע. אם יש פערי גיל בין הילדים, יש מקום לאפשר לקטנים לשחק בזמן שהגדולים מדברים ודנים. הסעודה צריכה להיות בעלת תוכן ומשמעות מחד ועם אווירה כיפית ונעימה מאידך. יש להיזהר שלא להופכה לבעלת מתח וכבדות. זה הזמן לשוחח עם הילדים על נושאים שונים, לאפשר להם להביע את דעתם בנחת ולדון איתם ברצינות.

"מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון" עניינה של השבת הוא להתבונן בטוב שה' משפיע עלינו ולהודות על כך לה' בשיר וזמרה, לכן ראוי לשיר את המזמורים של הסעודות. חשוב שלא לשיר מן השפה ולחוץ אלא באמת מעומק הלב. לשם כך רצוי ללמוד עם כל בני המשפחה את המזמורים הללו ואת משמעותם. לסיום, כיון שאנו לקראת שנתיים מאז הגירוש, ראוי לזכור ולהזכיר את אלו שכבר שנתיים לא זוכים לקבל שבת ביישובם ובקהילתם ולישב לשולחן שבת בביתם בשמחה ובטוב לבב, כיון שבינם נחרב. לזכור להזכיר, לא לאפשר לשכוח ולהשכיח, ובזכירה סוד הגאולה.

הרב יהודה מלמד שליט"א - ר"מ בישיבת ההסדר רמת - גן

מיום שחרב בית המקדש הסתלקה השכינה מבית קודשי הקודשים ובאה ושרתה בביתו של אדם

ביום השבת. היציאה ממציאות החולין עם תחילת נצנוצי כוכבי ערב, משרה על האדם מישראל מאור פנים מיוחד. הנשמה היתירה ניכרת בזיו פניו של האדם.

כשמתיישב האדם לשלחן שבת שבע הוא. יש תאבון לאכול, אבל אין זה תאבון של בולמוס אלא של נחת ורוגע. מלא הוא מהארת השבת. "איש ואישה, זכו שכינה ביניהם". ומתי ניכרת שכינה זו ביותר, ביום השבת, ובייחוד, בליל שבת. כל החן, היופי והטוב של המשפחה הישראלית בא לידי ביטוי בליל שבת.

ומה צריך לעשות? לא צריך לעשות כלום. שללה התורה את המלאכה, ועימה גם את העמל הפנימי בשבת. כל שצריך הוא - להיפתח. להיות שרוי באווירה זו - מתוך כך לסעוד, מתוך כך לפנות זה לזו, מתוך כך לעסוק אפילו בסידור השולחן ובהכנה ההכרחית לסעודה הבאה.

אפשר וראוי לעסוק בדברי תורה מהפרשה. הפרשה פותחת אלפי פתחים למחשבות ורעיונות. קרא את הפסוקים ותן למחשבות לטייל מהן למרחבי אין סוף. עיין באחד הפירושים וקיה בו. שיחה על הפרשה - שיחה של בני המשפחה כל אחד לפי גילו, ועיקרה הוא השקיה עם הפרשה.

אך אפילו שיחת חולין של שולחן שבת טעם יש בה. אם אמרו חכמים: שיחה של תלמיד חכם צריכה לימוד, אפשר לומר ששיחת חולין של כל אדם מישראל, שמכווין פניו כלפי השבת לימוד היא לו. בשבת כל אותם דברים שביום חול קבלו משמעות מטרידה ומעיקה, בשבת מקבלים הם משמעות אחרת. הכול נעשה מיושב יותר. הנשמה שגנוזה בכל הדברים שעשה האדם במשך השבוע מתגלה לו בשבת. כל השבוע מסותרת היתה, מכאן תחושת העמל והטרדה, אך בשבת היא מתגלה, מכאן תחושת המנוחה.

הגילוי היותר מיוחד של הנשמה היתירה הוא בשירי השבת. אמרו עליו על ר' נחמן מברסלב שהיה שר כל שירי שבת על הסדר בלא לדלג מזמור אחד, ואמר ר' נתן תלמידו אשרי העין שראתה את זיו פניו בעת ששר. טעם מיוחד יש במנגינות המשפחתיות שעוברות בכל משפחה מדור לדור. וכששרים אותם מתגלה לאדם הנשמה היתירה לא רק שלו אלא של משפחתו לדורותיה אפילו אותם דורות שכבר אינם בעולם. ומי שלא זכה שיעברו מנגינות במשפחתו, ישיר אותם מנגינות השייכות לקהילתו או לשורש נשמתו.

מעין עולם הבא יום שבת מנוחה... מטרדות העולם וחבליו אפילו הקשים יוצלו לרווחה, פדותינו תצמיח ונס יגון ואנחה.

חלק ד: סיפורים

סיפור א:

בזכות הצדיקים ה' שומר ג"כ ע ל האנשים הפשוטים

מסופר כשהיה הרב הקדוש ר' בונם מפשיסחה ז"ל בלובלין אצל החוזה מלובלין, עמד אחר התפילה עם חברות חסידים, אמר להם: אני יכול לומר לכם על איזה פסוק יגיד היום הרבי דבר תורה בסעודה, ואת תוכנה. החסידים רצו לדעת אם הוא יכול אל האמת וביקשו ממנו שיאמר להם. ואמר להם: הרבי ידבר על הפסוק "ויזכור אלוקים את נח" וכו' ויסביר: "ויזכור אלוקים את נח", דהינו את "הצדיק", וע"י הצדיק יזכור ג"כ "את כל החיה ואת כל הבהמה", רוצה לומר: את האנשים הפשוטים, כמאמר הכתוב: "וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה", וכמו שאמרו בגמ' {חולין}. : "מן הבהמה" - לרבות בני אדם שדומים לבהמה. ובאמת בתוך הסעודה אמר החוזה את הדבר תורה הזה, והחסידים התפלאו, ושאלו את ר' בונם איך הוא ידע מראש שאת זה הרבי יאמר? והשיב להם: בתפילה התפללתי בסמוך לרבי, וכשהגיע לפסוק זה האריך בו בעבודה שבלב וחזר עליו הרבה פעמים, והבנתי שהוא ידבר על הפסוק הזה, וזה יהיה תוכנה. (סיפורי חסידים).

סיפור ב:

את זו סיפר הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל: בסלוצק, התארחתי בשבת על שולחנו של אחד מבעלי הבתים כשדיבר הלה דיבור של חולין בסעודה, מיד השתיקתו בעלת הבית. כך היתה אוירת שולחן שבת בקרב בני הקהילה, ואף נשותיהם היו חדורות השקפה זו. מה נאה היה, אילו לא היו מדברים בשולחן השבת, אלא בדבר תורה, וזמירות שירות ותשבחות! אמנם - הוסיף הגאון במשפחות בהן יש ילדים רכים, קשה הרבה יותר אבל אפשר לספר סיפורים סביב פרשת השבוע ודברי חז"ל, והשולחן יהיה "שולחן אשר לפני ה'". (לולי תורתך, עמוד י"א)

סיפור ג:

קוים לדמותו של אבי זקני מרן ר' אהרן זצ"ל

כשנתיים גידלתי בבית אביאבי, ועד חיום עומדת לפני כמו חי דמות דיוקנו המעוררת יראת הכבוד. כאלו זה היה תמול שלשום. ובעקר זכורים לי הזמנים מערב שבת עד מוצאי שבת ועד בכלל, בבית הסבא. כי אז יכולים היו לרשות ולהרגיש דברי חז"ל: בשבת מתוספת לאדם מישראל נשמה יתירה. כי ממש אז נתוספה לו נשמה יתירה, ופניו האירו, כפני מלאך אלקים, ובפרט בעת אמרו: שלום עליכם ובזמן הקידוש. ואין בכחי הדל לתאר את היופי ואת ההדר, בישיבתו אל שולחן שבת, את נועם הליכותיו בזמן האכילה ושתייה. הוא זצ"ל הראה פנים שוחקות לכל המסובים. היה שוחח עם כולנו, ומצא תמיד דברים נאים בשביל כל אחד. ושיחותיו תמיד היו מתובלות דברי תורה. אחרי ברכת המזון, התלקטו סביביו כל הילדים בני ביתו, והוא חלק גרעינים, ולפעמים אגוזים לכולם. וישב עמנו כשעה, והתבדח קצת עמנו. התענוג הרוחני, אשר הורגש אז בבית הסבא, אין לתאר באומר ודברים.

סיפור ד:

ביום ה' דחנוכה התפלל רבנו שליט"א בבית המדרש "בית שלמה" שבתלמוד תורה, ולאחר התפילה חילק מעות חנוכה לכל ילדי התלמוד תורה. בעת הזאת שאל רבנו שליט"א את הרה"ח ר' חיים גרינברגר שיחי' מה אתה אומר לזה? ראה נא ילדים קדושים וטהורים. אמר ר' חיים כי מורנו הגה"צ הרב אביד שליט"א סיפר לו לפני כמה ימים, שהיה עם קוויטל אצל רבנו שליט"א, ורבנו שליט"א שאלו אם יש תוצאות לעבודתו בשיכון (ארב ער טוהט עפעס ארד*), והנה עכשיו - אמר ר' חיים - יש לו הוכחה שהתשובה חיובית.. אמר לו רבנו שליט"א בהנאה מרובה ילדים אלו אינם הולכים לישון בליל שבת קודש, וגם אינם מניחים את א ראשם ונלתנמנים על השולחן, א ל יושבים עם הוריהם בשולחן שבת ומזמרים זכירות, שירות ותשבחות למלך קל חי וקיים.
